

FARMÁŘSKÉ LISTY

Vydává Českomoravský svaz zemědělských podnikatelů

Speciální číslo

prosinec 2019

Milí čtenáři,

rádi Vám přinášíme další speciální číslo Farmářských listů a tak, jako v letech minulých, jsme oslovili několik zajímavých osobností, které mají velké zemědělské zkušenosti, ve svém oboru se již nějakou dobu pohybují, a také svoji práci mají bezesporu rádi. Tento rok jsme se zaměřili na projekt, který si klade za cíl shromáždit reálné příklady expertů v oblasti zemědělství a v oblastech souvisejících s ekologickým zemědělstvím.

Přinášíme Vám rozhovory se zajímavými lidmi, kteří se biovýrobě či ekologickému zemědělství již věnují, či o něm do budoucna přemýšlí. Oslovili jsme i subjekty, které by podle našeho názoru měly být konečnými konzumenty. Tedy ty nejmladší. Oslovili jsme nejen mateřskou školu, ale i zdravotnická zařízení v různých regionech, jejichž zaměstnanci se s námi podělili o vlastní

zkušenosti a názory. Zajímavá je i zpověď Pavly Saudkové a jejího manžela, známého fotografa Jana Saudka, kteří nás mile překvapili svými znalostmi, ale i oblibou biopotravin.

Doufáme, že se Vám toto číslo bude líbit, a že pro Vás nebude pouze hezkým čtením, ale i zdrojem zajímavých rad a poznatků právě z oboru ekologického zemědělství.

Touto cestou chceme poděkovat všem, kteří nás nechali nahlédnout do svého podnikání, podělili se s námi o své zkušenosti a našli si čas nám odpovědět na několik otázek. Dále děkujeme všem, kteří se na tomto čísle podíleli, a to včetně pracovníků Ministerstva zemědělství.

ředitelka ČMSZP, Karolína Menclová.

Jak ČMSZP podporuje BIO výrobu?

Paní ředitelka ČMSZP, Karolína Menclová, nám odpověděla na několik otázek ohledně BIO výroby a ekologického zemědělství. V tomto článku najdeme mnoho zajímavých informací ohledně označení BIO. A tak se v této problematice lehčeji vyznáme. A také se zde můžeme dočíst, jak ČMSZP pomáhá farmářům, kteří v BIO kvalitě produkují své výrobky, či chtějí přejít na BIO výrobu.

Co je to BIO? Setkám se s tímto názvem i mimo naši republiku?

U nás se můžeme s označením BIO setkat několikrát. Nejznámější pro spotřebitele je označení BIO potravina nebo BIO produkt, například kosmetika, která však nepodléhá ekologické legislativě, tedy nemohou používat předepsaná loga. To, že BIO má návaznost na ekologické zemědělství, ví už méně lidí.

Pro jednodušší orientaci se označují typickým logem. U nás se setkáte s těmito: tzv. zebrou (ČR), ryze česká záležitost, a lístečkem (EU), který je jednotný v celé Evropské unii.

S názvem BIO se setkáte i mimo ČR, občas s malými obměnami. Například ve Francii mají logo AB, tzv. agriculture biologique, a to již od roku 1985.

V USA, Austrálii nebo v Jižní Koreji se setkáte spíše s označením ORGANIC.

Bohužel, i přes snahu zjednodušit zákazníkovi výběr, často jsou zákazníci zahlceni mnoha značkami a průměrný zákazník tak může být zmaten.

Co je to ekologické zemědělství?

Ekologické zemědělství (resp. ekologická produkce) je způsob hospodaření, které klade důraz na ochranu životního prostředí a lidského zdraví. Základem je zachování zdravé půdy, šetření neobnovitelných zdrojů

energie, pěstování plodin bez používání minerálních hnojiv a chemických přípravků proti škůdcům. Farmáři poskytují hospodářským zvířatům nadstandardní podmínky prostoru, přirozený růst bez hormonální stimulace, kvalitní BIO krmivo. Farmář nepoužívá preventivně antibiotika. Pokud nastanou zdravotní potíže a antibiotika musí být použita, dodržují se dvojnásobné ochranné lhůty. To vše je pravidelně kontrolováno a pravidla jsou tvořena jak národní, tak i evropskou legislativou.

Proč je dobré produkovat výrobky v BIO kvalitě?

To je složitější a jako u všeho najdete klady i zápory. Začnu s klady, ale asi nejzásadnější věc v naší době je cena. Pokud nemáte dostatek finančních prostředků, tak i přes všechna pozitiva BIO produkce zákazníka ovlivní jeho finanční příjem a částka, kterou utratí za produkt.

Klady lze hledat:

- při produkci biopotravin se nepoužívají pesticidy, antibiotika, GMO a další syntetické přísady. To znamená, že se Vám do prostředí tyto látky nedostanou a asi se mnou budete souhlasit, že lepší prevence neexistuje
- ekologické zemědělství významně snižuje riziko znečištění vody, jelikož nepoužívá syntetická hnojiva a pesticidy
- používá organické hnojení, tzn. organickou hmotu, která také zabraňuje poškození půdy erozí a poutá vodu v půdě
- asi připomenu i maso, např. často hanobené hovězí, které je chováno bez aplikace preventivních antibiotik, hormonů nebo bez krmiva ošetřeného pesticidy
- pastva zvířat a údržba krajiny je také spojena s ekologickým zemědělstvím

Zápory lze vidět v:

- nižší výnosy než konvenčně pěstované plodiny
- produkce biopotravin je také obvykle dražší, protože často je třeba více práce
- to, co se Vám nepodaří, už těžko doženete. Zatímco konvenční zemědělec má tu šanci pomoci si syntetickými preparáty v rámci celého roku (přihnojit, redukovat plevel apod.)

Jak ČMSZP pomáhá farmářům, kteří produkují BIO výrobky?

Je toho hodně, pokusím se být stručná.

1) Komunikace - hovoříme s nimi, pokud mají problémy, často je lze řešit, a to za pomoci našich zástupců v Antibiotikové komisi, Monitorovacím výboru PRV, či za pomoci poradce ministra. Pokud se někdo obává, jsme schopni komunikovat anonymně (formulář je na webu). Spolupracujeme s odborníky a naší partnerskou organizací je i kontrolní a certifikační společnost KEZ. Tedy dokážeme poradit.

2) Prosazování zájmů - jsme připomínkovým místem k legislativním změnám.

3) PR propagace - snažíme se pomoci jednotlivé subjekty zviditelnit, a to ať již na webu ČMSZP, či za pomoci našich partnerů.

4) Informovanost - zasíláme týdenní zpravodaj s aktualitami z ČR i ze zahraničí.

5) Spolupráce mimosektorová - spolupracujeme se středními školami i zahraničními farmáři - pořádáme i setkání s farmáři mimo ČR.

6) Vzdělávání veřejnosti.

Jak ČMSZP prezentuje mezi širokou veřejností výhody BIO produkce?

Snažíme se najít finanční prostředky tak, abychom širší veřejnost vzdělávali.

Příkladem je projekt Farmáři, který je zaměřen právě na ekologické zemědělství. Máme různé video spoty, které k tomu dopomáhají a zároveň vydáváme i časopis Farmářské listy, který distribuujeme zcela zdarma. Tam naleznete reálné zkušenosti, tedy včetně těch negativních. Již několik let spolupracujeme se středními školami, kde chceme mládež motivovat ke vzdělávání se v oboru a doufáme, že je i motivujeme. Nezapomínáme na potřebnost generační obměny v zemědělství.

NOPS Standards

China Standards

Co si myslíte o situaci u nás? Jak se prosazuje výroba v bioprodukci?

Myslím si, že ekologické zemědělství/bioprodukce má potenciál, otázkou je, jak se bude vyvíjet ekonomická a zároveň politická situace, protože jak jsem již naznačila, zákazníci jsou zejména zaměřeni na cenu produktu.

Jak si na tom stojí Česká republika v porovnání s ostatními evropskými zeměmi?

Statistika se vždy liší dle zdroje a metodiky, ale pokud jde o půdu, tuším, že nyní máme přibližně 540 695 ha v ekologickém režimu, to je přibližně 13 % ze zemědělského půdního fondu. Největší procento obhospodařované půdy v ekologickém režimu

naleznete u našich sousedů v Rakousku. Pokud mluvíme o ploše, tak na nejvíce hektarech hospodaří Itálie, Španělsko či Německo.

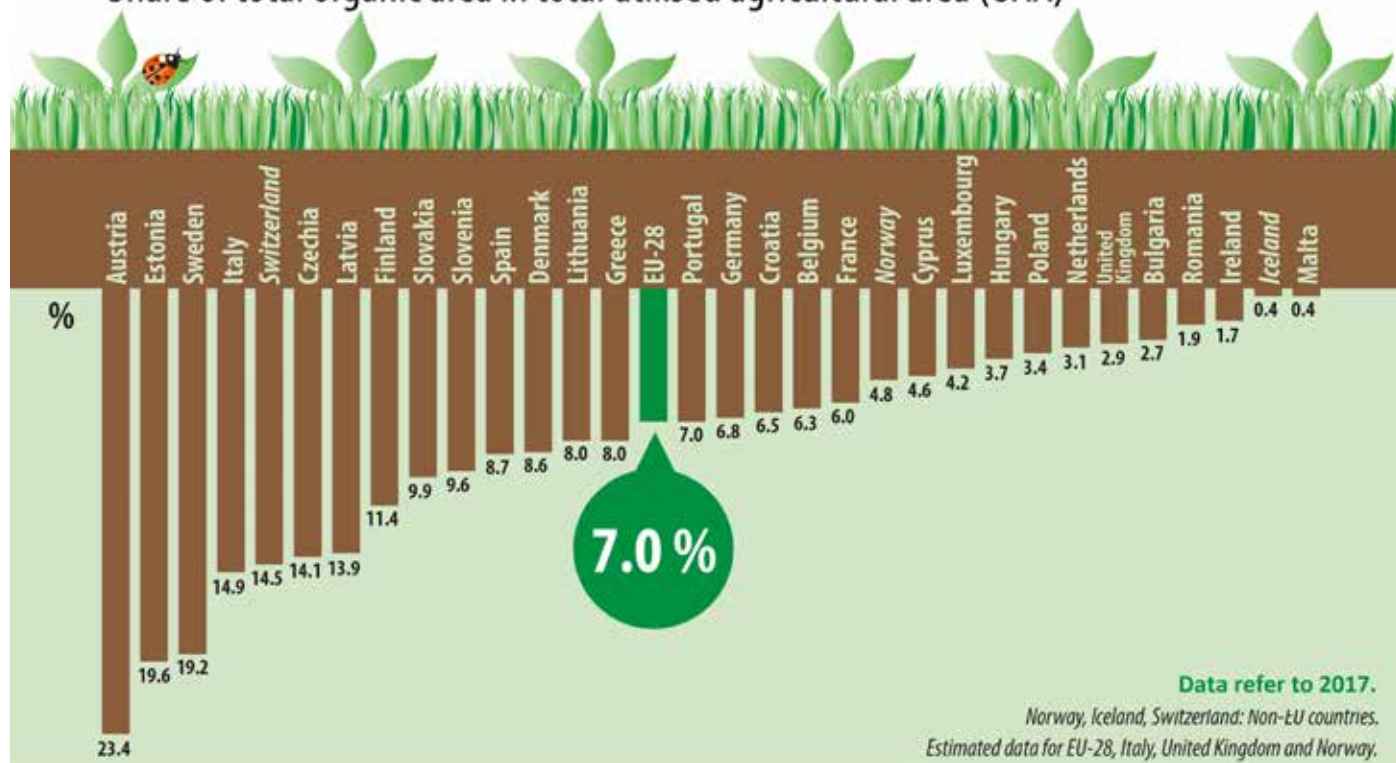
Kde se nejvíce pěstuje v biokvalitě?

To se musíme podívat mimo EU – leaderem je Indie, Mexiko a nejspíš Uganda, konzumenty najdete spíše ve Švýcarsku, Dánsku, Švédsku, ale i Čína zvyšuje nákup bioprodukce.

Organic farming area

Share of total organic area in total utilised agricultural area (UAA)

Nemáme žádný plán „B“

S předsedou Českomoravského svazu zemědělských podnikatelů, Františkem Winterem, jsme si povídali o cílech ČMSZP a i o specifikách hospodaření ve znevýhodněných oblastech a potřebě podpory nejen v České republice.

Jste předsedou Českomoravského svazu zemědělských podnikatelů. Koho tato organizace sdružuje a jaké jsou její cíle?

Českomoravský svaz zemědělských podnikatelů sdružuje hlavně ty subjekty, které v roce 1990 – 1994 privatizovaly bývalé státní statky. Našimi členy jsou i SHR (soukromě hospodařící rolníci), rodinné farmy a podobné. A také organizace, jako je například Český svaz chovatelů masného skotu.

Náš svaz především hájí a prosazuje zájmy svých členů, obstarává a zabezpečuje pro ně informační a poradenský servis. Zastupuje svoje členy při jednáních s Parlamentem ČR, ministerstvy a vládou ČR, s územní samosprávou na všech

publikační činnosti. Zaměřujeme se i na mladé zemědělce s cílem posílit svaz.

Váš svaz se zaměřuje na ANC (znevýhodněné) oblasti a podporu chovu dobytka v nich. Jaká je současná situace v podpoře hospodaření v těchto oblastech v České republice, ať už ze strany státu anebo ze zdrojů EU?

Současnou situaci v ANC oblastech mohu hodnotit ze dvou pohledů. Jako osoba, která v ANC oblastech podniká, a zároveň jako osoba, která zastupuje svaz v pracovních skupinách Ministerstva zemědělství, které má významný vliv na podobě podpor/subvencí současného i budoucího plánovacího období. Z pohledu předsedy svazu musím velmi ocenit

že na horách dochází oproti nížinám k újmám, věděla již Marie Terezie, a to i když se farmář snaží ze všech svých sil. Vítáme i smysluplnou podporu živočišné výroby, protože jako farmář vidím, že pokud vodu, i za pomoci organické hmoty, na našich kopcích nezadržíme, odeče z naší krajiny pryč.

V současném období farmáři hospodařící v ANC oblastech dosáhnou pouze na 58 % skutečné újmy, a to je podle našeho názoru nedostatečná podpora. Avšak chybějící zdroje by se museli najít z národních zdrojů, a co si budeme říkat, těch není nikdy dost.

Jaká je situace s chovem hovězího dobytka v ČR v znevýhodněných oblastech, jaké problémy řešíte?

Odpověď na tuto otázku už jsem nastínil. Jedna věc je příroda, tu bych nebral jako nepřítele. Spíš než bojovat, bychom se měli přizpůsobit. Ona nám v posledních letech jasně naznačuje, že voda a zdravá půda, která může zadržet mnoho vláhy, jsou důležité. Co to má společného s dobytčím? S počtem dobytka stagnujeme a dle mých osobních předpokladů, pokud nebude chov dobytka bez tržní produkce mléka dostatečně podporován, bude na klesající úrovni. Právě kvůli suchu.

Často se řeší, co škodlivého dobytek přináší, lidé by si však měli uvědomit, že existuje cyklus živin, a pokud nemáme dobytek, který dává tyto živiny do půdy za pomoci organické hmoty, tak se půda vyčerpá a následně nemá dostatek živin a dostatečnou schopnost zadržovat vodu.

Je to takové přírodní perpetuum mobile a český farmář globální věci neovlivní. To částečně může spotřebitel. Tím myslím velkochovy a nadprodukcí. Ze států, jako je Brazílie, Argentina nebo Venezuela, se tankery přepravují šťavnaté vyzrálé hovězí dobroty na talíře spotřebitelů EU. Není jednodušší si najít svého lokálního dodavatele/farmáře?

Jak by podle Vás mělo vypadat udržitelné hospodaření v znevýhodněných oblastech v našich krajinách?

V souladu s přírodou a zapojením lokálních subjektů – prvovýrobců, zpracovatelů i spotřebitelů.

stupních, s dalšími státními organizacemi a institucemi. Máme zastoupení v mezinárodních institucích jako je COPA COGECA GEOPA a ELO. Prosazujeme rovnoprávné podmínky podnikání v zemědělství vůči ostatním podnikatelským subjektům, podporujeme vznik a činnost odbytových a zpracovatelských družstev a společností, a podílíme se na všestranně udržitelném rozvoji venkova. Organizujeme a podílíme se na organizaci výstav, vědeckých a osvětových akcí, realizujeme propagaci a

práci Ministerstva zemědělství a Ústavu zemědělské ekonomiky a informací, které přes rok zpracovávali podrobné podklady tak, abychom mohli na pracovních skupinách pracovat s daty, která odkryla nevýhody hospodaření v oblastech s přírodním znevýhodněním. Zároveň jsme je dokázali obhájit a prokázat i v ekonomických číslech, což je vyžadováno zejména Bruselem.

Z pohledu člověka, který má na starost farmu, musím poznamenat, že skutečnost,

Jak by se současný stav dal zlepšit, jaký je Váš postoj k návrhu budoucí Společné zemědělské politiky?

K SZP bych chtěl říci, že by měla opravdu pomoci farmářům kompenzovat to, že se chtějí starat o udržitelnost vody, půdy i krajiny, kde žijeme. Mají na ni významný vliv a předchozí období ukázalo, že nastavení dotační politiky může ovlivnit nejen

Bohužel, už nyní jsou náznaky toho, že budoucí SZP bude ještě více byrokraticky náročná, než je tomu nyní, a tak se trochu obávám, že se z našich farmářů stanou úředníci, kteří se ztrácejí v legislativních požadavcích a kontrolních systémech. Zemědělství budou dělat už jen jako druhou záležitost.

základnímu výrobnímu prostředku, tedy k půdě, staví jen jako ke zdroji finančních prostředků. V každém případě je potřeba jednat, komunikovat s celým agrárním sektorem, nepodléhat tlaku lobistických skupin a ve spolupráci Ministerstva zemědělství a životního prostředí udělat všechno pro to, abychom jako odkaz budoucím generacím nenechali jen měsíční krajinu, na které nic nevyroste.

A nyní s trochou nadsázky. Aby vzkázali všem, že tu není žádný plán „B“. Je tu jen jedna planeta Země a Mars se nám zatím osídlit nepodařilo.

Autor: Malvína Gondová,
Překlad a úpravy: Menclová, ČMSZP

nynější generaci, ale i ty příští.

Zároveň je třeba si uvědomit, že jsme i podnikatelé, proto by se k jednacímu stolu vždy měli posadit ti, kterých se to týká a najít rozumný kompromis. Pokud však hospodaříte se srdíčkem, tak se dané snažíte plnit i bez podpory, to Vás však staví do ekonomicky nevýhodné situace.

Jak to nakonec dopadne můžeme jen spekulovat. My se však snažíme o to, aby byli podporováni ti, kteří udržitelně hospodaří. A podmínky byly tvořeny tak, že je správný hospodář splní.

Účastníte se příprav Strategického plánování pro budoucí programové období? Jaké jsou Vaše priority, co chcete prosadit v tomto plánu?

Naše priority jsou jasné: ochrana vody, půdy, ovzduší a trvale udržitelný rozvoj zemědělství i venkova.

Co byste vzkázali kolegům s podobnými problémy a cíli na Slovensku?

Je těžké někomu radit. Podle mého názoru to musí každý cítit sám, zda je dobrým hospodářem, zda se ke svému

Bylo by fajn, kdyby přibýlo lidí, kterým není jedno, co jedí.

Každý začátek v zemědělství je náročný. Na následujících stranách si můžete přečíst rozhovor s rodinou, která vlivem nepříznivých okolností musela začínat hned dvakrát. Při příjezdu na farmu nás vítali usměvaví, velmi pozitivně naladěni manželé Jana a Martin Rosenbaumovi, kteří zažili za svůj život různé radosti, ale i strasti. Jednou z nich byla ztráta pronajatých pozemků a s tím ruku v ruce též ukončení provozu faremní sýrárny s produkcí ovčích sýrů. Místo toho, aby se vzdali svého snu hospodařit, začínají od začátku pár kilometrů vedle. A nejen to, na závěr našeho setkání nám ukázali to, co je žene dopředu. Chtějí vybudovat místo, kde by ostatním mohli předat své zkušenosti.

Přibližně před 15 lety vše začalo v Jindřichovicích pod Smrkem (v Dětrichovci), kde chovali 50 ovcí dojného plemene. Vybudovali zde dům i faremní mlékárnu, kde paní Rosenbaumová zpracovávala přibližně 70 litrů ovčího mléka denně na sýry, tvaroh, jogurty a jiné ovčí produkty. Poslední dva roky prodávali Rosenbaumovi své sýry prostřednictvím komunitou podporovaného zemědělství a svým zákazníkům sýry připravovali do „sýrových bedýnek“. A jak to dopadlo?

Řekněte nám v krátkosti něco o historii Vašeho podnikání/farmy?

Jana R.

Začínali jsme v Dětrichovci, přestože naše pozemky byly převážně v Jindřichovicích. Zde jsme však 10 let bojovali s prostorem, jelikož pozemky okolo farmy nebyly naše. Po celou tu dobu jsme se snažili získat prostor okolo sebe (koupí, pronájmem, výměnou), ale nepodařilo se nám to. V roce 2017, poslední dojnou sezónu, jsme i přes podnájemní smlouvu o pozemky v Dětrichovci přišli. Sezónu jsme dopásli tam, kde to šlo a kde nás sousední vlastníci nechali. Jelikož jsme

neměli jistotu pozemků do budoucna, že vůbec budeme mít kde v Dětrichovci pást, museli jsme chov ukončit. Když dojdete, potřebujete mít stádo blízko farmy.

Nakonec padlo rozhodnutí, že pokud pozemky nejdou k nám, my musíme za nimi. Přibližně před 15 lety vše začalo v Jindřichovicích pod Smrkem (v Dětrichovci) ve Frýdlantském výběžku. Když dojdete a polařinu děláte s koňmi, tak je to problém. Nakonec jsme se skulili z kopce, sýrárnu i dům prodali a koupili si tuto „barabiznu“, kterou jsme shodou okolností před těmi patnácti lety vlastně chtěli také koupit, ale tehdy to nešlo. Tak jsme se na toto místo pěkně vrátili.

Ztratil jste pozemky, dům ... nyní budete vše od začátku, kde vidíte Vaši novou farmu za pár let? Jak to zvládáte?

Jana R.: Dělat ve dvou se to dá, ale je to náročné. Letos jsme založili pole, takže se je snažíme zúrodnit – vyséváme zelené hnojení, zvyšujeme kvalitu půdy a organiku. A to přesto, že dle rozborů tato půda nebyla nejkvalitnější.

Zkusili jsme kukuřici, dýně, fazole i brambory. Byli jsme sami překvapeni, jakou úrodu máme. Jakmile zapršelo, tak vše narostlo. Příští rok bychom chtěli pěstovat více druhů zeleniny intenzivněji, a vytvořit zkušební zeleninové bedýnky. Původně jsme chovali ovce, dojili a vyráběli sýry, ale v tom teď nechceme pokračovat.

Tím, že bychom museli, a to včetně sýrárny, vybudovat vše znova, tak jsme se rozhodli zůstat „pouze“ u pěstování zeleniny. Máme rodinu s pěti dětmi, do toho farma, bylo by toho moc. Dojná sezóna je sice půlroční, ale na podzim máte zabi-jáčky, pak řešíte výrobu a prodej jehněčí/skopové klobásy, od února kontrolujete porody a řešíte celou dobu krmivo, celý rok je co dělat. Zároveň mléko je každodenní záležitost, nejde si říct: „Tak o víkend pojedeme na výlet a nepodojíme.“ Zelenina je také pracná, ale můžete od ní na pár dní odběhnout snáze, než od dojných ovcí. Abychom však neměli málo práce, pracujeme na projektu, kdy by mělo vzniknout vzdělávací centrum.

Martin R.: V současné době obděláváme na 12 ha, příští rok budeme mít přibližně 40 ha. Kontinuálně začínáme už 15 let, protože se to jednak učíme a stále jsme byli na jiných pozemcích. Ale snad se od příštího roku stabilizujeme. Máme TTP, ale chceme vyčlenit 3 ha na produkci zeleniny a 7 ha na ornou (obilovinu). Hlavní zaměření farmy by měla být produkce

zeleniny do KPZ. V našich podmínkách si sice všichni ťukají na hlavu, ale na to jsme zvyklí. S tím jak se otepluje, tak teplota nebude takový limitující faktor + poměrně tu ještě prší, což je také pozitivní. Před 10 lety jsem si myslel, že dýně nelze pěstovat na poli, nebo že kukuřice nedozraje, dnes je opak pravdou. Máme tu vláhovou jistotu větší, než klasické produkční oblasti. Samozřejmě půdní podmínky tu nejsou super, ale na běžnou zeleninu by to mělo stačit. Musíme to samozřejmě zúrodnit, půda má málo živin, je zaplevelená, ale odpočatá.

Můžete nám vysvětlit, co je to pro Vás KPZ?

Jana R.

Charakteristický znak je blízký vztah mezi zemědělcem a zákazníkem – zemědělec ví, pro koho zeleninu pěstuje, a zákazník ví, od koho ji kupuje, že jde o zeleninu lokální, kvalitní, většinou pěstovanou ekologicky a šetrně k životnímu prostředí a s láskou. Důležitým aspektem je také vzájemná důvěra – sdílení rizik či přínosů toho daného roku, jsou rostky lepší a horší roky. Podílníci zemědělci zaplatí zeleninu dopředu a tím pomohou drobným zemědělcům nastartovat sezónu, díky této důvěře ze strany spotřebitele má zemědělec přirozeně motivaci své zákaznický neklamati a udělat maximum, aby byli odběratelé v sezóně maximálně spokojeni. Kdyby tak nečinil, o své zákazníky by přišel. Zemědělec je zde v jiné pozici, než když jezdí na trh či dodává do velkoobchodu. Díky tomu je tento model funkční a vhodný i pro menší a začínající zemědělce. Dalo by se říci, že se dá začít i na 0,5 ha. I na takto malém prostoru lze vyprodukovat zeleninu pro 50 rodin na sezónu. Je to určitá šance, jak začít hospodařit.

Dokázal byste pojmenovat problémy v zemědělství, se kterými jste se setkal?

Martin R.

1) Přístup k půdě, což se bohužel line průběhem našeho podnikání.

2) Nedostatek kapitálu, abychom mohli dále investovat. Po stránce živobytí nás to uživilo, ale je obtížné zajistit nutný růst – problém bylo vygenerování investičních financí. Dotace jsou nastaveny na kofinancování – tedy musíte si vše předfinancovat. Jako příklad mohu uvést: měli jsme projekt na modernizaci sýrárny, projekt by byl podpořen, ale na dotaci jsme nedosáhli, jelikož jsme neměli prostředky na předfinancování. Investiční dotace z PRV zvládnou ti lidé, kteří už peníze mají. Ti co je nemají, tak na ně nedosáhnou.

3) Dotace na plochu - bez nich by to hospodaření bylo ještě náročnější. V celkovém obrátu nám to tvořilo cca 50 % a 50 % jsme měli tržby. Což nás odlišovalo od mnohých farem, kterým přímé platby tvoří více než 80 – 90 %.

4) Dnes pravidla de facto neumožňují, aby někdo začal. Třikrát jsme žádali, i když mám střední i vysokou zemědělskou školu, nikdy jsme nesplnili kritéria. Pravidla se stále měnila. Nejdříve jste museli mít 2 roky historii, pak jste nesměli mít 2 roky historii. Ty peníze jsou většinou na pořízení nějaké věci, ale ne na započítí hospodaření. Nebylo to uchopeno tak, aby někdo začal.

Co je podle Vás nejdůležitější při začátcích?

Martin R.

Klíčový je přístup k půdě, bez toho to nelze, a dokážu si představit, že se to nemusí řešit od zeleného stolu. Celá Evropa má problém. Populace zemědělců stárne a mladí se do zemědělství moc neženou. Jestli 50 % zemědělců má komu předat své statky, tak je to hodně. Ta druhá polovina nemá nikoho. Zároveň je tu skupina lidí, kteří by rádi začali hospodařit. V ČR to není moc zmapované, tzv. new entrance. Lidé, často z měst, kteří nemají prostředky či zemědělské vzdělání. Měli bychom se zaměřit i na tyto osoby.

Věřím tomu, když má někdo farmu 500 ... 1000 ha a má před sebou 5letku, jestli náhodou ta jeho stabilizovaná farma by za určitých podmínek nemohla přenechat část této mladým začínajícím. Určitě není dobrý nápad přenechat 900 ha podnik, který prosperuje, člověku bez zkušeností, ale kdyby jsme 5 % nebo jen 3 % půdy byli schopni alokovat pro tyto osoby, aby mohli začít. Ta situace je tak zoufalá - když se podíváte na demografii a trochu si to spočítáte, do 20 let bude zemědělců jak bílých nosorožců. Pokud tu máme mít za 20 let nějakou produkci potravin, nějaký

venkov a něco, čemu říkáme zemědělství, tak musíme něco udělat. A já nevěřím, že v České republice nemáme třeba 1 - 3 % zemědělské půdy, na které usnadníme přechod nájmu či vlastnictví na nové začínající zemědělce.

Tím nechci říct, že bych jen tak sebral někomu půdu, na které hospodaří. Ale jde o to, aby měli mladí šanci dostat půdu, na které se budou moci učit hospodařit, například pod vedením zkušeného hospodáře. Přeci jen je lepší udělat chybu na 5 ha než na 900 ha.

Jak zvýšit počet mladých lidí pracujících v zemědělství?

Martin R.

Jak to bude za 10 – 15 let? Obávám se, že nebudeme mít lidi, kteří po nás budou chtít pokračovat. Je problém se získáním půdy, zdrojů, ale i ve vzdělání. Když můžeme stále dávat dotace například na bioplynky, které už dávno fungují i bez dotací, tak bychom měli najít peníze na to, abychom začali učit mladé zemědělce a umožnili jsme jim pracovat a pokračovat v tom, co děláme my.

Jak jste se k zemědělství vlastně dostala?

Jana R.

Manžel je vzděláním i zaměřením zemědělec, já jsem sociální pracovník, který k tomu přišel jak slepý k houslím. Pracovala jsem zde několik let ve školce, když nám nabobtnala farma, tak pak řadu let na farmě a v naší sýrárně a dnes pracuji v domově důchodců, na čas jsem se vrátila ke svému oboru a v zemědělství teď manželovi spíš vypomáhám. Ráda bych se však naplno farmě znovu věnovala. Učím se za pochodu, ve výrobě, například dělat dobré sýry se člověk naučí jen praxí.

Připravujete také různé akce pro okolní obyvatele?

Ano, pořádáme i různé akce. V zimě například proběhlo celorepublikové setkání lidí, kteří pracují s koňmi, jelikož jich není moc. Zejména ti, co dělají a umí s tím koněm polařinu. Martin dlouho měl ten nápad v hlavě, až se ho podařilo zhmotnit a myslím, že to byla povedená akce. Hledali jsme možnosti, jak si navzájem pomoci a co můžeme společně podniknout. Ze setkání vzešel mimo jiné nápad uskutecnit nějakou společnou činnost s koňmi, vždy u někoho na hospodářství, co bude třeba.

U nás jsme dělali společnou orbu, to byla další akce. Pracovalo se na poli současně se čtyřmi páry koní a bylo možné se zde učit od zkušenějších chlapů. Jen tak kouknout se přišlo také dost lidí. Máme rádi akce, kdy

se propojí lidé a udělá se kus práce. Je báječné spojit práci a setkání s přáteli a sousedy. Je tu mnoho zajímavých mladých lidí, kteří se angažují a jsou kreativní a díky nim se naše vesnice stále rozrůstá a vyvíjí. Je zde hodně lidí, kteří přichází z měst a chtějí své děti vychovávat na vesnici v přírodě a jsou otevření. Někdy u starších usedlíků narazíte na tu zaprdělost a úzkoprsost, ale samozřejmě to nejsou všichni.

Je pro Vás zemědělství relax?

Jana R.

Pro mne je to velký relax, být venku. Mám velmi ráda pletí – to by měl být terapeutický nástroj pro lidi, kteří jsou přepracovaní a unavení. Monotónní jednorázová činnost, kdy před sebou máte dlouhý řádek a mnoho času na přemýšlení, než ho doplejete. Buduje to trpělivost. Je to relaxace, pokud samozřejmě nemáte časový pres.

Co Vás mile překvapilo na zemědělství?

Jana R.

Mám ráda ten proces od jara do podzimu. Když vysejete semínka a za čtrnáct dní začnou vylézat první lístečky, to je zázrak. A samozřejmě, když se daří a vy jdete a sklízíte. A pak to musíte vše zpracovat – je to úžasné. Víte, jak to jrdlo vzniklo a nemusíte kupovat anonymní zeleninu v supermarketu. Nikdy jsme nebyli plně samozásobitelští, ale přes sezónu jsme dost zeleniny měli vlastní, takže ji člověk nemusel kupovat. Nedávno jsme se vrátili z Anglie a farma, kterou jsme navštívili, má bedýnky už na dobu 9 měsíců a chtějí přejít na celoroční provoz. Jsem přesvědčená, že pokud budeme mít strategii, kvalitní plánování, vyřešené vhodné skladování a skleníky s nějakou udržitelnou teplotou, tak to půjde to i u nás.

Co si myslíte o dotacích?

Martin R.

U nás bych řekl, že to není nejlépe nastavené. Dotace jsou veřejné peníze, které by měly být určené těm zemědělcům, kteří něco vytváří, prodávají koncovým zákazníkům. Kteří přináší zpět něco přírodě ve svém okolí. Zkrátka těm farmářům a zemědělcům, kteří se starají o to, abychom měli co jíst a nedevastují přírodu kolem sebe. Na druhou stranu si myslím, že firmy, které vytváří hmotu, kterou odváží těžkými stroji do spalovny, tak těm dle mého názoru dotace nepatří. Devastují kolem sebe půdu a nic jí nevrací. Mělo by přece jít o to, abychom se o půdu starali a přinášeli nějaká pozitiva pro společnost kolem nás.

Například v Británii je momentálně obrovský zájem o to, aby politika byla nastavená hlavně směrem k přínosu společnosti. V návrhu je to, že peníze nepůjdou za plochou ani produkcí, ale za Public Goods. Teď hledají nástroje, jak je změřit.

Hodně nás zaujala/inspirovala akce – kterou pořádala LWA (Land Workers Alliance) v poslanecké sněmovně, kdy přišli farmáři s lokálními produkty – domácí mošty/cidery, jedli a povídali si o jednotlivých farmách/projektech a co je pálí a co je třeba, aby v budoucnu v politice nechybělo. Pak navštívili jednu farmu a hovořili o návrhu, jak to nastavit, při jasnosti pravidel s malým byrokratickým zatížením toho daného farmáře.

Bylo by fajn, kdyby přibýlo lidí, kterým není jedno, co jedí. Zajímali by se o to, co se děje s tím jídlem, které potom konzumují, odkud přichází. To by byl dobrý startovací předpoklad k tomu, abychom se trošičku jako společnost proměnili a proměnila se tak i zemědělská politika. Pokud zákazník vyvine nějaký tlak, tak se věci mohou měnit. Pokud máme pocit, že by všechno mělo být levné, hlavně levné, tak se tím nemůže nic změnit. Tak to děláme všechno levné.

Technika na polích. Jaké to přináší benefity?

Martin R.

Při škole jsem dostal možnost podívat se do Kanady na farmu, kde všechno dělali za pomoci koní. V té době jsem si nedokázal představit, že ještě někdo takto pracuje. Zjistil jsem, jaký to má smysl a jak kvalitní půda po tom je. Dá se říci, že to mi ukázalo cestu, kterou jsem chtěl jít. A jelikož jsem s nimi zůstal v kontaktu i po škole, a dostával více a více informací, tak jsem přemýšlel, jak to zavést tady. Vždycky jsem chtěl mít svojí vlastní farmu, a tak jsem se rozhodl se touto variantou inspirovat. A povedlo se, dneska máme svoje koně, naučili jsme se s nimi pracovat. Nejedná se pouze o praktické důvody, ale i proto, že ty koně máme rádi.

Moderní užití koní na farmě. Koně jsou levnější než traktory. Produkují hnojiva, mají příznivý vliv na kvalitu půdy. To jsme dlouho ignorovali, ale už se tento přístup začíná dostávat do popředí. Další plus koní je ten, že se dokáží sami rozmnožovat, což traktory zatím neumí. A ani odpad po nich nezůstává. Je to věc, které jsme se vlastně 20 let usmívali, ale oni to nejsou vůbec zanedbatelné věci. Ale samozřejmě koně mají i své nevýhody. Například to, že jsou pomalí. Farma se musí postavit kolem koní a ne naopak. A samozřejmě u tohoto typu hospodaření je zapotřebí více fyzické práce. Samozřejmě vím, že tento způsob hospodaření není řešením pro všechny problémy na všech farmách.

Proč by mladí měli jít do zemědělství? Nebo směrem do KPZ?

Martin R.

Být zemědělec nebo pracovat v zemědělství je z mého pohledu naprosto krásné zaměstnání. Žít takový život je někdy sice náročné, ale stojí to za to. Je hodně málo odvětví lidské činnosti, kde můžete mít dobrý pocit, že děláte něco smysluplného. Podle mého je to nádherná činnost, produkovat kvalitní a dobré potraviny. Dnes jsou lidé ochotni si na venkov dojet pro tu kvalitu. A tím tyto dnešní podmínky usnadňují i začátek pro lidi.

Budete podporovat děti, aby pokračovaly ve Vaší činnosti?

Martin R.

Ano, byli bychom s manželkou moc rádi, kdyby chtěly v tomto oboru zůstat. Možná, když uvidí, že jsme my šťastní s touto prací, tak se jim zde

bude chtít zůstat. Když jsou rodiče spokojení se svou prací, ať už se jedná o jakýkoli obor, pak mohou v daném oboru najít štěstí a spokojenost i jejich děti.

Jaký je nejlepší okamžik Vašeho dne nebo dní?

Martin R.

Asi, když si člověk uvědomí, že je to štěstí mít nějaká zvířata, kousek půdy. Většinou je to ráno, když začíná svítit slunce, když si uvědomím, že jsem vděčný za to, že mám ženu, děti, dům a ten sen už není jen přede mnou, ale vlastně ho žiji.

Chcete ještě něco vzkázat začínajícím zemědělcům?

Martin R.

Podle mého bychom měli přemýšlet o tom, že by se mělo podporovat ekologické zemědělství. Když se zamyslíme nad tím, kde budeme za 30 – 40 let, nenapadá mě nic, proč by nemělo fungovat ekologické zemědělství. Měli bychom usilovat o to, abychom naši lidskou činnost co možná nejvíce přiblížili přírodě.

Mateřská škola Kopidlno připravuje jídla z biopotravin.

Toto číslo Farmářských listů se našim čtenářům snaží přinést pohled na biopotraviny hlavně ze stran odborné veřejnosti a zemědělců. Ale zajímalo nás, jak na tuto problematiku nahlíží i lidé zvenku, tedy konzumenti. A kam jinam bychom se měli vydat, než tam, kde se připravuje jídlo pro naše nejmenší. Navštívili jsme mateřskou školu v Kopidlně. Malém městečku, kde je jedna základní škola a jedna mateřská škola. A i zde se samozřejmě paní kuchařky snaží přinést svým dětem kvalitní a dobré jídlo.

Mateřská škola v Kopidlně má společnou kuchyni se základní školou, která s ní sousedí. Biopotraviny se na jejich jídelnících vyskytují s určitou pravidelností.

Nakupujete pro Vaši mateřskou školu biopotraviny?

Ano, nakupujeme biopotraviny, a to hlavně mléčné výrobky jako jsou tvarohy a jogurty. Dále jsou pak oblíbené nápoje jako džusy, mošty nebo čaje. Také se nám několikrát do roka podaří nakoupit cereálie, a to hlavně lupínky a müsli. Jsme velice rádi, že můžeme našim dětem připravit jídlo z biopotravin.

Jak často nakupujete biopotraviny?

Biopotraviny nakupujeme v průběhu celého školního roku. Vždy však záleží na cenové dostupnosti jednotlivých potravin. Samozřejmě s kvalitou potravin jsou spojeny i vyšší ceny a je to vždy diskuse s rodiči o tom, zda navýšení ceny je pro ně akceptovatelné.

Je také dobré mít několik dodavatelů a ty střídat. A nebo je občas úplně obměnit. Pokud strážník dostává například 2krát do měsíce tvarohovou pomazánku,

je dobré mít dva různé výrobce mléčných výrobků. Obojí bude tvaroh, ale látky v nich obsažené se vždy liší. A pro pestrost se tak dostáváme právě i k biopotravinám.

Co by Vám ulehčilo práci s větším odběrem?

Jistě by pomohlo, kdybychom mohli nakupovat velká balení, která zvýhodňují cenu. V našem případě, a myslím, že tomu tak bude u všech mateřských škol, samozřejmě hraje roli cena. Určitě také potřebujeme, aby nám dodavatelé mohli přivážet biopotraviny, jelikož nemáme prostor k tomu, abychom farmy objížděli sami.

Zajímají se rodiče o to, jaké potraviny kupujete? A měli by zájem

o biopotraviny?

Ve školním roce 2018/2019 jsme provedli průzkum ohledně projektu ČERSTVÁ SVÁČA. Zájem žáků i rodičů nebyl příliš velký. Což, musím přiznat, nás docela mrzelo. Ve chvíli, kdy se u nás v kuchyni nachází nějaké zajímavé suroviny, pak o tom naše strážníky informujeme. Máme letáčky, plakáty nebo třeba uděláme tipovací soutěž. Všichni se poté zeptají na původ dané suroviny a děti jsou velmi zvědavé na to, co jedí. Což nás velmi těší, že neberou školní jídelnu jen jako jídlo, které se jim automaticky servíruje. Ale že zde mohou najít i zajímavá a třeba někdy i nepříliš obvyklá jídla.

Neustále se snažíme zlepšovat:

„Kvalita není náhoda, je to výsledek značného úsilí.“

V průběhu červnového dne jsme měli možnost pohovořit s manželským párem, který provozuje ekologickou rodinnou farmu na severovýchodě Anglie. V dnešní moderní době se již několik desítek let snaží skloubit moderní výsledky vědy s tradicemi, které transformují do konečných produktů v kamenném mlýně. Jejich hlavní myšlenkou je přispívání k lokálnímu udržitelnému rozvoji zemědělské produkce, která je schopna nabídnout kvalitní produkt, který zpracují místní podnikatelé a následně se dostane i k místním spotřebitelům. Tato nezávislost chrání místní komunity a nabízí mnohé výhody krátkého obchodního řetězce – lokální výrobu kvalitních obilovin s vysokou nutriční hodnotou a dlouhodobou udržitelnost.

Řeknete nám v krátkosti něco o Vaší farmě?

Jsme ekologická farma certifikována od roku 2002. Ekologicky jsme se rozhodli hospodařit z důvodu toho, že pro nás je důležité, jak žijeme a jak využíváme zdroje kolem nás. Pro některé to není důležité, pro ostatní velmi. Všichni máme na výběr. Zaměřujeme se na produkci obilí a hovězího masa tak, aby se půda přirozeně udržitelně obhospodařovala. Součástí toho je i biodiverzita a volně žijící zvířata.

Krajina dýchá, čisté řeky tečou a žijeme v koloběhu, který jsme přijali. Bylo by arogantní tvrdit, že jsme tento styl hospodaření vytvořili, protože to je samozřejmě způsob, jakým se příroda vyvinula a funguje nejlépe. Jen jsme přizpůsobili dobu sklizně. Co by mohlo být jednodušší?

Pomohlo Vám něco ve Vašem podnikání?

Výzkum. Například v rámci výzkumů, na kterých spolupracujeme, se potvrdilo, že v ekologickém zemědělství je vhodnější mít půdu pokrytou vegetací co nejdéle. Raději tedy používáme ozimé obiloviny nežli jarní. Právě proto, aby v zimě byla půda pokrytá vegetací a nevyplavovaly se nám živiny. Víme, že Vy jste ve střední Evropě, ale hospodaření v našich podmínkách je odlišné.

Máte vlastní mlýn. Jaké obiloviny zpracováváte?

Myslím, že je znáto pod názvem minoritní obiloviny. Začínají být čím dál tím více populárnější. Tedy možná už bych je nenazýval minoritními. Nicméně je pravda, že v porovnání s množstvím těch majorit-

ních je jich stále málo, ale spotřeba roste. V našem osevním postupu najdete například špaldu, žito, pšenice jednozrnky i dvouzrnky.

Jaký máte osevni postup?

Osevni postup máme 7honný. Začínáme s jetelem po dva roky a třetím rokem pokračujeme s tvrdozrnnou pšenicí, dále pak pokračujeme ozimou špaldou, fazole či hrášek, poté pšenici (jednozrnka a dvouzrnka) a nakonec žito.

Pšenici vyséváme na konci října či začátkem listopadu (250 kg/ha), a to díky nižší klíčivosti a ptactvu, které nám trochu ují. 1x použijeme prstové plečí brány a výnos máme 2,5 t/ha. Zrno má velice vysokou hodnotu nejen bílkovin, ale i lepku.

Ještě jeden praktický příklad na Vaši předchozí otázku. U nás nebylo možné, před tím než jsme se účastnili výzkumu, pěstovat žito, jelikož jsme neměli vhodnou odrůdu. Pro nás měl velmi praktický a pozitivní vliv výzkum, který nám pomohl nalézt odrůdy, které lze v našich klimatických podmínkách pěstovat.

Žito nyní vyséváme na konci října či začátkem listopadu 190 - 210 kg/ha, 2 - 3 x bránujeme kvůli plevelům a sklízíme 3 t/ha. Chci zmínit, že žito je velice důležité – má významný přínos pro pole, ale i pro výživu – sami prodáváme žitnou mouku zpracovanou na kamenném mlýnu.

Jakou velikost mají Vaše půdní bloky?

Největší je okolo 9 ha, druhý má 7 ha.

Manželka: Já pocházím z podhůří Bavorských Alp. Pamatuji si na „komunistický styl“ hospodaření, kde se často vytvářeli i stohektarové půdní bloky z těch menších, na naší farmě jsme je spíše zmenšili.

Máte nějakou radu pro zemědělské podnikatele?

Manželka:

Pokud máte produkt, oslovte případné odběratele hned od začátku. Instagram je dobrý nástroj, ale i jiná média.

1. Vytvořte příběh – Váš originální, třeba na tom Instagramu.

2. Farmářské trhy – začněte mluvit o Vašem produktu hned, jak jej máte. Řekněte jim, proč je dobrý, zdravý. Sdělte lidem, proč jim ho nabízíte. Jděte mezi lidi a rozšiřte Váš příběh. Začněte hovořit o vlivech na zdraví, krajinu a lokální vliv.

3. Lokální pekařství – domluvte si s nimi schůzku. Snažte se domluvit s pekaři a řekněte jim, že mohou vytvořit nový místní produkt, který na trhu může být úspěšný. Začněte třeba jen jedním produktem.

Tedy v tomto případě záleží, jestli máte jako konečný produkt mouku, jako my.

4. Začněte s personalizováním produktu. Lidé chtějí osobu (personu), která za tímto příběhem stojí.

5. Uvědomte si, že to není jen závod, ale je to maraton. Když jsme začínali, zpracovávali jsme 1 t za měsíc. Prodávali jsme vše napřímo a balili vše v kuchyni. Nyní jsme přibližně na 31 t obilnin za měsíc. Máme vlastní e-shop.

Manžel:

Je velmi důležitý výběr správné odrůdy pro Vaše konkrétní podmínky. Pokud chcete dělat něco Vašeho, je potřeba dlouholetého výzkumu, zkoušení, testování – nutriční hodnoty, chuť, odolnost odrůdy v prostředí, aby jste vybrali ty správné odrůdy. Nechcete rychle zbohatnout, nechcete Váš produkt nabízet jako komoditu, ale jako něco Vašeho.

Preferoval bych domácí prodej ze dvora, a to i ve stylu KPZ.

V následujícím rozhovoru se podíváme na krásnou farmu, kde se nejen chovají mufloni a daňci, ale její majitel je i zapáleným pěstitel mnoha zajímavých a netradičních plodin. A také zastáncem agrolesnického hospodaření v krajině. Jak se mu v dnešní době pracuje a co ho brzdí, či naopak posouvá dál v rozvoji? Přečtěte si jeho slova v následujících řádcích.

Můžete nám stručně popsat, čím se Vaše farma zaobírá?

Začali jsme s farmovým chovem dančí a mufloní zvěře. Postupně, tlakem byrokracie a úřadů, byla rozšířena o další hospodářská zvířata. Farma slouží zejména jako krmivová základna právě pro chov hospo-

dářských zvířat. Následně máme rostlinnou produkci s každoročním navýšením obhospodařované plochy o dokoupené pozemky a posléze, po uplynutí právního užívání pozemků, jsme navýšili výměru o vydané pozemky jinými subjekty.

Aktuálně máme 40 ha v LPIS s polovinou travních porostů a s polovinou orné půdy.

Na orné půdě pěstují plodiny v 5letém osevním postupu, v 3letém cyklu opakuje se hnojení organickými statkovými hnojivy rozmetáním v dávce od 30 t na ha a pokud možno i více. Řeším i kompostování různých posekaných travních ploch, listů, které promíchávám s mrvou.

Od kdy hospodaříte a na jaké výměře?

Hospodařím sám. Pomáhá mi rodina v rámci spolupracujících osob bez nároku na mzdu. A já si sám svou mzdu vydělávám obchodováním s komoditami druhotných surovin. Následně dotační prostředky a hospodářské výsledky farmy stále investuji do rozvoje a rozšiřování farmy. Každý rok přidávám i experimentální pěstování netradičních polních plodin.

V loňském roce jsem poprvé zkusil pěstovat mák, v letošním roce červenou řepu na 4,5 ha. S výnosem 86 tun z hektaru bych v příštím roce vyzkoušel kukuřici cukrovou. Na malé výměře bych chtěl rozšířit zeleninu typu ředkvičky, malé fazolky. Tady mě omezuje pravidlo minimální výměry, kterou musím splnit, abych mohl požádat o dotace. Jenže já to chci v příštím roce pouze vyzkoušet, zda to vůbec půjde.

Jste konvenčním zemědělcem. Už jste někdy přemýšlel o tom, zda chcete ekologicky hospodařit? Jaká pozitiva či negativa spjatá s ekologickým zemědělstvím vnímáte?

Moje hospodářská činnost je vedena v režimu konvenčního hospodaření s tím, že zastávám praxi integrované ochrany rostlin a minimalizace vstupu přípravku na ochranu rostlin. A následně jsem již zvažoval přechod na ekologické hospodaření. Má to však několik aspektů, které mi doposud brání. Problém vidím v tom, že bych byl takovým ekologickým ostrůvkem v moři konvenčních zemědělců, kteří by mne obklopovali. Oni, když aplikují ochranu v několikanásobné míře, tak případný škodlivý činitel napadne pozemek, který není chemicky ošetřen, tedy ten ekologický.

Ekologický provoz by měl být, podle mého, kombinací výroby. Tak, aby chlévská mrvka byla základním hnojivem pro produkty v ekologickém zemědělství. A následně nebylo limitováno horní zatížení dobytčí jednotkou. Minimální zatížení je podle mého názoru v pořádku. Ale aktuálně jsem sankcionován za to, že vyprodukuji větší množství organického hnojiva, které použiji dále a je ho nedostatek.

A pak druhý problém je oddělení zpracovatelského systému. Jediná kompenzace je kompenzace zvýšené platby za ekologické zemědělství. Ta je však momentálně pozastavena novými vstupy (pozn.red. v přechodném období není umožněno nových subjektům vstupovat do opatření ekologického zemědělství, tudíž nemají proplacenu kompenzaci).

Můžete nám říci, co by Vás motivovalo změnit konvenční způsob hospodaření na ekologický?

1) ODBYT A ZPRACOVÁNÍ

Já bych se rád přiklonil k ekologickému zemědělství a k pěstování netradičních tržních plodin s podporou komunity (pozn. red KPZ) – špalda, tvrdá pšenice, ovoce, zelenina, atd. A to v režimu agrolesnictví. S tím je třeba ruku v ruce změnit legislativu, aby byla možná jednodušší distribuce ke konečnému zákazníkovi. A to myslím nejen prodej ze dvora, ale i snazší legislativu co se týče porážky na dvoře apod. Nepotřebuji navýšenou environmentální platbu. Farmář potřebuje pomoci s nedokonalým systémem odbytí.

Určitě poptávka i zákazníci, kteří chtějí kupovat jsou. Avšak u nás chybí zpracovatelé. Je potřeba i sít nějakých malých řetězců, které by od takových komunitních pěstitelů produkty odebírali. Problém zpracování pozoruji u produkce hovězího masa. Pokud chováte v ekologické produkci, a pak tato produkce končí v konvenčních jatkách, smíchá se to se všemi druhy hovězího a už nikdo nepozná odkud maso pochází.

2) MARKETING

Chybí mi marketingová podpora trhu pro ekologické hospodaření. Měl by být vytvořen fond, který bude obecně podporovat produkci vypěstovanou v ekologickém zemědělství. Tím bude motivovat zákazníky kupovat tyto produkty a třeba formou podpory na zpracování, na rozvoj zpracovatelské sítě. Jako farmář nejsem schopen zboží zároveň nakládat, převažovat, distribuovat konečným zákazníkům. Je to velice náročné na organizaci.

Představuji si podporu směrem ke krátkým dodavatelským systémům. Například pořízení dodávky, vratných obalů.

Bylo by fajn prodávat přímo z pole koncovému zákazníkovi. Zkrátka mi chybí ten mezičlánek, abych došel ke koncovému zákazníkovi. **Já nechci být dotovaný podnik, já chci být života schopný podnik.**

Hospodaření na Šumavě je krásné i náročné zároveň.

V tomto rozhovoru se podíváme do rodinné zemědělské ekologické farmy Keply. Podmínky mají velice náročné, hodně členitý a svahovitý terén, kde trpí nejen technika, ale i lidé mají problém se dostat v zimě do práce. Ale i přes všechny tyto nepřízně je zde rodina Bílkova spokojena. Mají opravdu blízko k přírodě, chovají zde zvířata a vše, co vyrábějí je v ekologickém režimu. A jelikož její majitelé mají rádi zvířata a život na farmě, chtějí jej ukázat i dalším lidem, a tak vybudovali penzion, kde je možné se ubytovat a na vše se podívat.

Řekněte nám něco o Vaší ekologické farmě.

Naše farma hospodaří v nejvyšší položené osadě Keply. Zabývá se chovem masného skotu a ovcí, údržbou krajiny a agroturistikou. Ale nejen to, když se k nám přijdete podívat, můžete u nás vidět i řadu dalších hospodářských zvířat. Zajímavostí jsou kamerunské zakrslé kozičky a kamerunské ovečky. Obzvláště děti mají vždy radost, když vidí páva s pávicí, kočky a pejska. A vzhledem k tomu, že se nacházíme v tak krásné krajině a máme zde prostor, vybudovali jsme i oboru, ve které chováme jelena siku, daňky a muflony.

Jaké vidíte problémy ve svém okolí?

Problém dnešní doby je tak dlouho diskutované sucho. A pak také boj s kůrovcem, který jsme dle mého názoru dosti zanedbali. Je mi to líto, ale tady u nás se začal kůrvec rozrůstat. Nikdo však na to nereagoval, a tak se kůrvec rozšířil po celé zemi. V Německu například, po zasažení větší části lesa kůrovcem, všechny stromy vykáceli, a tak zabránili jeho dalšímu šíření. Vysadili les nový a dnes už tento problém neřeší.

Když se rozhlédnu po krajině kolem nás, někdy je mi smutno. Před několika lety na mnoha místech bývaly nádherné louky, vzrostlé stromy, pastviny. Dnes zde mnohdy můžete vidět velice staré pořezané stromy, a protože se sem technika nedostane, nemohou být odstraněny pařezy.

Pro nás problém, protože naše krávy, které pouštíme na pastvy, mají zničená kopyta. Hospodaření na rozhraní CHKO, národního parku a přírodní rezervace obnáší i to, že v některých oblastech můžeme sekat, ale nesmíme pást. Některé zákony jsou dosti nešťastně formulované. Co je to vlastně za zákon? Máme v Evropě sucho, krávy nemají co žrát, ale nesmíme je pustit na pastvu.

Co naopak vidíte pozitivního v hospodaření v oblasti s nadmořskou výškou přes 900 metrů?

Já zkrátka miluji tuto přírodu. Je tady stále krásně i přesto, že do ní velmi často nesmyslně zasahujeme. Jistě je zajímavé zmínit, že naše pozemky se nachází v nadmořské výšce 900 až 1000 metrů. Celkem máme 800 ha a z toho 400 ha slouží jako pastviny. Měli bychom se lépe starat o své pozemky. Ale nejen o ty, také o své okolí. Jinak to tu zaroste. Naše krajina je známá tím, že jsou zde přenádherné rozhledy na krajinu a horské louky. Ty bohužel necháváme mnohdy nesmyslně zarůstat náletovými keři a stromy. Často si na tuto skutečnost stěžují návštěvníci. Naše krásná Šumava ztrácí své pověstné výhledy, ubývají květnaté louky. A to je právě zapříčiněné těmi náletovými stromy a keři.

Zároveň však dnes MŽP vyhlásilo program na likvidaci lupiny. S tím nesouhlasím. Tato likvidace stojí nemalé finanční prostředky.

Lupina

S jakými problémy se setkáváte?

Prvním problémem je, že v CHKO nesmíme hnojit. I přesto, že je to v našem vlastnictví, musíme dodržovat velmi striktní podmínky. Dále existují mnohá opatření na podporu diversity. V našem případě nám stanovila Agentura pro ochranu přírody a krajiny území o rozloze 250 ha, kde musíme tuto plochu ponechat pro hnízdiště Chřástala. To znamená, že těchto 250 ha nemůžeme zemědělsky využít. Tuto biomasu nelze použít jako krmivo pro dobytek. My jsme se s tímto problémem vypořádali po svém. Abychom neplývali zdroji, používáme ji na topení. Na to jsme si museli pořídit speciální kotel, který vytopí prostory, které využíváme pro agropodnikání. A byli jsme první v České republice.

Pacientem lékaře je člověk, pacientem zvěrolékaře je zvíře a pacientem rostlinolékaře je rostlina.

Základním posláním rostlinolékařské péče jako vědní disciplíny je udržení zdraví rostlin. Rostlinolékař je pak osoba, která má příslušné vzdělání, a která je nositelem všech principů formulovaných jako opatření pro zajištění optimálních podmínek pro příznivý vývoj rostlin. A to včetně skladování jejich produktů jako základního zdroje pro výrobu bezpečných a kvalitních potravin a krmiv za současného respektování ochrany životního prostředí. Rostlinolékař rostliny neléčí, ale naplňuje základní poslání rostlinolékařské péče, tj. udržování zdraví rostlin.

Jak dlouho se zabýváte rostlinolékařstvím? Překvapilo Vás v tomto oboru něco?

Důležitost a význam tohoto oboru dost klesá. Je to spojeno s účelovou kritikou „nadměrného používání pesticidů“, kterou je neobjektivně živena laická veřejnost.

Rostlinolékařská péče nejsou jen pesticidy, správně řečeno přípravky na ochranu rostlin, neboť pojem pesticidy zahrnuje i prostředky používané v komunální hygieně – desinfekce, desinsekce a deratizace v domácnostech a jiných odvětví národního hospodářství. Rostlinolékařskou péči v oblasti zemědělské rostlinné produkce lze charakterizovat jako soubor opatření nechemického a chemického charakteru realizovaných systémem integrované

pěstované plodiny, ale také o volbě nejen vhodných opatření nenarušujících stabilitu životního prostředí, ale také případné ohrožení následně dané plodiny pro zvířata a lidskou populaci.

V čem podle Vás spočívá nezastupitelnost rostlinolékařství? Vidíte nějaké možnosti rozvoje/vývoje nebo nevyužitý potenciál, který doufáte, že se naplní?

Rostlinolékařství je obor, pro který jsou na vybraných středních zemědělských školách a zemědělských univerzitách školení specialisté. Jde o náročnou disciplínu, která vyžaduje potřebnou odbornost. Tato profese má vysokou zodpovědnost nejen vůči životnímu prostředí, ale také, a to především, vůči konzumentům. Škodlivost

lidí a zvířat, ale také stabilitu životního prostředí. Toto je argument pro respektování rostlinolékařství a jeho poslání. Jestliže respektujeme zásadu, jak již bylo uvedeno, že pacientem lékaře je člověk, zvěrolékaře je zvíře, pak jednoznačně je třeba respektovat, že pacientem rostlinolékaře je rostlina. Žel, tento princip není respektován a odbornost rok od roku klesá. Současné zemědělství je postaveno na 3 plodinách – obiloviny – kukuřice – řepka (zhruba 70 % orné půdy), a to vytváří podmínky pro šíření škodlivých organismů, což potvrzují nedávna přemnožení některých škodlivých organismů např. - virová zakrsllost pšenice, bázlivec kukuřičný, klíněnka jírovcová, zavíječ zimostrázový, regionálně makadlovka na rajčatech a v neposlední řadě hraboš. Ztráty, které škodlivé organismy způsobují, podle německých údajů dosahují 40 %, u obilovin pak 12,5 %. Jestliže tento údaj aplikujeme do našich podmínek a při respektování plochy obilovin a výnosu, pak tyto ztráty reprezentují plochu 167 000 ha orné půdy. Nad tím je třeba se zamyslet, zejména také proto, že fakticky ubývá půda jako taková. Přes tyto negativní jevy jsem optimista a jsem přesvědčen, že naši kapitáni našeho národního hospodářství si tento stav uvědomí a dojde k regeneraci tohoto odvětví a bude jeho význam posuzován stejně jako oblast veterinární. Tato část se zabývá spíše tématem pro laickou veřejnost.

Máte mnohaleté zkušenosti s ochranou rostlin, můžete nám stručně sdělit, jaký je rozdíl mezi kulturní rostlinou/plevelnou rostlinou/bylinou/plodinou?

Kulturní rostlinou jsou všechny rostliny, které jsou pěstovány vždy s nějakým záměrem, ať již je to z hlediska potřeby člověka či stability krajiny. Za plevel je třeba považovat každou rostlinu, která se objeví v porostech plodin, které jsou pěstovány za určitým účelem. Zde je třeba uvést, že i kulturní plodiny, např. pšenice ve sladovníckém ječmeni, je plevel. Nebo např. lupina v Krkonošském národním parku je rostlinou (bylinou) nežádoucí, neboť narušuje princip a charakter tohoto území.

ochrany rostlin, tzn. upřednostňování nechemických způsobů ochrany, tj. základních principů agrotechniky spojené s hlubokou orbou, střídáním plodin, vyšším podílem uplatňování biologické ochrany s vyloučením paušálního používání přípravků na ochranu rostlin. Současný stav jen dokumentuje, že chybí na tomto úseku specialisté, kteří jsou schopni racionálně uvažovat nejen o posouzení rizika daného škodlivého organismu z hlediska

patogenních organismů je vysoká. Ztráty na výnosech se odhadují okolo 40 %, vedle toho výskyt škodlivých organismů ovlivňuje zdraví konzumentů (zvířata, lidi), kdy např. napadené rostliny fuzariózami, kdy tento patogen vytváří metabolity – mykotoxiny, jsou vysokým rizikem ohrožení zdraví při konzumaci potravinářských výrobků nebo krmiv vyrobených z takto napadených surovin. Je zde celá řada dalších patogenů, které ohrožují nejen zdraví

Rozdíl mezi plevem a bylinou je jen otázka výrazu, bylina je více spojována s pojmem léčivá rostlina (viz pohádky – babky kořenářky, které sbíraly bylinky a následně z nich vařily léčivé lektvary), zrovna tak jako heřmánek pravý, vyskytující se v porostu obilí, kde je plevelnou rostlinou, pokud se usuší stává se léčivou bylinou.

uplatňovat na celém zemědělském úseku. Ochrana je zde zaměřena na nechemické způsoby, ať již je to v základní agrotechnice – zpracování půdy, vyvážené hnojení a využití biologických přípravků, včetně tzv. odolných odrůd. Jedním z vážných problémů tohoto systému jsou rizika napadení plodin, např. pšenice nebo kukuřice, fužariózami, které, jak jsem již uvedl, jsou také významným producentem mykotoxinů, což

Která možnost je podle Vás nejúčinnější (výběr odrůdy, zpracování půdy, osevní postup)?

Na tuto otázku lze odpovědět jednou větou - uplatňovat celý komplex opatření vytvářející příznivé podmínky podmiňující zdraví rostlin a jejich příznivý vývoj, s podtržením požadavku na zvýšení obsahu organické hmoty v půdě, minimalizaci, zpracování půdy provádět jen tam, kde jsou vhodné podmínky, snížit její utuženost, což podpoří větší příjem vody a znovu přemýšlet o optimální velikosti půdních honů.

Pokud jsem zemědělec, který hospodaří v ekologii, jaké jsou základní možnosti ochrany rostlin, které se rozhodnu pěstovat? Uveďme si to třeba na příkladu pšenice.

Nejdříve několik slov úvodem. Současné zemědělství uplatňuje formu konvenční, precizní, integrované produkce. Ekologické zemědělství je pak další forma zemědělské činnosti a její podstata spočívá v omezení „chemie“. Nutno konstatovat, že tento způsob má své přednosti a převažuje v oblasti živočišné výroby. Prezентuje výrobu bez chemie. Nejsem národohospodář, abych mohl posoudit, zda tento systém lze

může mít negativní dopady pro konzumenty. Soubor ochranných opatření je velmi omezený, spočívá především v dobré péči o půdy, vhodné osevní postupy a odrůdy. Nabídka bio přípravků je v současné době velmi omezená. Přesto i tento systém však má svá pozitiva a své zastánce, proto dejme prostor i těmto podnikatelům. Nejsem však přesvědčen, že ekologické zemědělství bude dominantou českého zemědělství, ale jistě bude jeho výrazným prvkem, který pro část spotřebitelů bude mít co nabídnout.

BIO nebo neBIO?

Najdeme je v jídelníčku slavných osobností nebo na stolech našich nejmenších? Zeptali jsme se, jaký je rozdíl mezi biopotravinami a potravinami od farmáře. Připravili jsme si pro Vás 2 rozhovory. První z nich se známou rodinou Saudkových. Vyzpovídali jsme Pavlu, která je novinářka a manželka fotografa Jana Saudka. Mile nás překvapili jejich vědomosti a jsme rádi, že bioprodukty najdeme i u nich v kuchyni. Druhý rozhovor byl zaměřen na zdravotnické zařízení v Praze 4. Inspiroval nás k tomu, abychom s veřejností vedli dialog o reálných pozitivěch ekologického zemědělství na naše prostředí, welfare zvířat i zdraví lidí.

Rozhovor s Pavlou Saudkovou a Janem Saudkem

Jak dobře znají rozdíl mezi biopotravinami a potravinami od farmářů lidé, kteří nejsou svojí profesí zemědělci? Podařilo se nám vyzpovídat redaktorku a fotografku paní Pavlu Saudkovou a jejího muže pana Jana Saudka. Jsme rádi, že můžeme přinést i pohled zvenčí.

Víte, jaký je rozdíl mezi biopotravinou a farmářským produktem?

Samozřejmě. Zatímco farmářské jsou potraviny lokálního zemědělce, biopotraviny jsou certifikované a při pěstování surovin nebo chování zvířat je systém od začátku nastavený jinak, takže je půda třeba bez pesticidů a chemických hnojiv, zvířata jsou chována v lepších, přirozených podmínkách.

traviny jsou certifikované a při pěstování surovin nebo chování zvířat je systém od začátku nastavený jinak, takže je půda třeba bez pesticidů a chemických hnojiv, zvířata jsou chována v lepších, přirozených podmínkách.

Jíte biopotraviny?

Ano, jíme i biopotraviny.

Pokud ano, jak často jíte biopotraviny?

Poměrně často. Hlavně zeleninu a maso. Ale nejíme výhradně biopotraviny.

Čím jsou podle Vás prospěšné biopotraviny pro člověka?

Pokud to vezmeme z větší šíře, pak je to v udržitelnosti pěstování, nebo chovu zvířat a v udržení jakési rovnováhy prostředí. Konkrétně pak alespoň v tom, že bio výrobky neobsahují stopy chemie, která pak ovlivňuje náš organismus.

Nakupujete u farmářů? A máte nějaké oblíbené místo?

Nakupuji podle toho, kam mám zrovna cestu. Občas na farmářských trzích, nebo vybírám farmářské výrobky na webu.

Rozhovor s panem ředitelem Janem Schneiderem ze zdravotnického zařízení MČ Praha 4

Zdravotnické zařízení má na starost každý den přes 100 dětí. Jídelníček sestavují tak, aby odpovídal nutričním potřebám, aby se jídla neopakovala a dětem chutnala. A i zde se dozvíte, že často je zásadní při nákupu právě cena, nicméně už existují studie, které potvrzují trend, že v průběhu let se náklady na pořízení biopotravin v ČR snižují. Ceny konvenčních potravin a biopotravin se tedy k sobě pomalu přibližují.

Nakupujete pro Vaše zdravotnické zařízení biopotraviny?

Biopotraviny nekupujeme. Jednak je to s ohledem na jejich dostupnost a také pak hlavně s ohledem na jejich cenu. Bohužel jsou stále o dost dražší, než potraviny, které kupujeme od farmářů.

Jaký je důvod toho, že nekupujete biopotraviny?

Především cena, nakupování biopotravin by nás nutilo výrazně zvednout stravné. Snažíme se poskytovat rodičům služby, které jsou nejen kvalitní, ale i dostupné. Biopotraviny z našeho pohledu nepřinášejí v poměru cena/výkon takový přínos, aby nám stály za zdražení služby pro rodiče. Při výběru dodavatelů potravin se soustředíme na kvalitu a také na lokální dodavatele, ale nálepka „bio“ pro nás roli nehraje.

Oslovil Vás někdo s nabídkou biopotravin?

Ano, nabídek jsme měli několik. V minulosti jsme dokonce biopotraviny zkoušeli, ale nepřišly nám kvalitnější než potraviny, které používáme běžně.

V čem vidíte problém nákupu biopotravin?

Opět musím konstatovat, že především v ceně.

Zajímají se rodiče o to, jaké potraviny kupujete? A měli by zájem o biopotraviny?

Rodiče se samozřejmě zajímají o to, co u nás děti jedí, a v tom se směřem k nim snažíme být maximálně transparentní,

nicméně dotazů na původ potravin nebo konkrétně na biopotraviny je naprosté minimum. Naší snahou je především poskytovat dětem kvalitní a vyváženou stravu. V současnosti spolupracujeme na metodice vaření pro zařízení pečující o děti v předškolovém věku, protože poslední publikace na toto téma pochází ze 70. let minulého století.

Rozdíly legislativních požadavků na konvenční a ekologické zemědělství

Následující článek je o srovnání legislativních požadavků konvenčních zemědělců s ekologickými zemědělci, který pro nás připravil Jan Dehner ze společnosti certifikující ekologické zemědělce (pozn. red. velmi zajímavý článek s panem Dehnerem – ředitelem firmy KEZ o.p.s. můžete najít již ve vydání časopisu Farmářské listy – speciál z roku 2017). Tento článek je určen hlavně těm, kteří uvažují o přechodu do ekologického zemědělství a obávají se administrativní náročnosti spojené se zmiňovaným přechodem. Co zde nenajdete jsou veškeré výhody, které ekologické zemědělství skýtá, a to například, že není třeba nahlašování termínu postřiku včelařům nebo vynechání problematiky nebezpečných odpadů vč. školení, která jsou s ochranou rostlin konvenčních zemědělců spjata. Ekologicky hospodařící zemědělec staví na první místo ochranu životního prostředí, tzn. je zakázáno používání GMO a syntetických látek. Práce ekologického zemědělce by měly být proto vybalancovány nejen s ekonomickými benefity, ale i těmi environmentálními pro krajinu, půdu, vodu a lidi.

K čemu slouží organizace, která kontroluje a certifikuje ekologické zemědělce?

Zajišťuje odbornou nezávislou kontrolu a certifikaci v systému ekologického zemědělství. Kontroluje osoby podnikající v ekologickém zemědělství a certifikace jejich produktů je prováděna na základě pověření MZe podle § 29 zákona č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství v rozsahu tohoto zákona a nařízení Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů. Výrobky, které jsou předmětem kontroly dle tohoto pověření nesou kódové označení: CZ - BIO - 001. (pozn. red. KEZ je jednou ze 4 kontrolních organizací pověřených MZe).

Působíme v rámci celé České republiky a jsme smluvními partnery pro více než 2000 zemědělských podniků a zpracovatelských závodů.

Při našem rozhovoru v roce 2017 jste hovořil o očekávaných velkých změnách v legislativě pro ekologické zemědělství v roce 2020. Jak se tato situace z Vašeho pohledu vyvíjí?

V průběhu roku 2018 bylo schváleno nové Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (EU) č. 2018/848 dne 30. května 2018, které ruší dosavadní NR č. 837/2007, a to s účinností od 01. 01. 2021.

K tomuto základnímu dokumentu k ekologické produkci a označování ekologických produktů jsou od druhé poloviny roku 2018, v průběhu celého roku 2019 a budou také v roce 2020 přijímány prováděcí pravidla s platností pro celou EU k výše uvedenému základnímu aktu – zatím jsou tato prováděcí pravidla ve fázi odborných diskusí a připomínek ve všech členských státech a v odborných a zájmových organizacích v rámci celé EU.

Ve všech členských státech existuje a platí také vlastní ekologická legislativa včetně České republiky. I zde platí, že od druhé poloviny roku 2019 pracuje MZe

ČR na změně zákona č. 242/2000 Sb. o ekologickém zemědělství tak, aby byl účinný pro ekologické zemědělství České republiky od 01. 01. 2021.

S jakými kontrolami se potýká ekologický zemědělec oproti konvenčnímu zemědělci?

Každoroční inspekce, která se provádí alespoň jednou ročně, dle rizikových analýz jsou u některých farem vícečetné, a to vč. odběru vzorku. Namátkové kontroly k ekologické legislativě probíhají i ze strany ÚKZUZ, SVS A SZPI.

Je možné, že nalezneme farmu, která je vedená v ekologickém zemědělství a zároveň v konvenčním zemědělství?

Ano, děje se tak, a to včetně jejich vztahu k dotacím v EZ. Jsou firmy, které mají takové zatížení VDJ v EZ i KON, že překračují dotační zatížení - proto nežádají o dotace EZ. Pak jsou firmy, které mají v rostlinné výrobě KON část - bez dotací EZ, dále takové, které mají v živočišné výrobě KON část - s dotacemi EZ a takové, které mají souběh RV či ŽV a zároveň k tomuto souběhu řeší výzkumný úkol prostřednictvím podpor MZe - jsou s podporou dotací EZ.

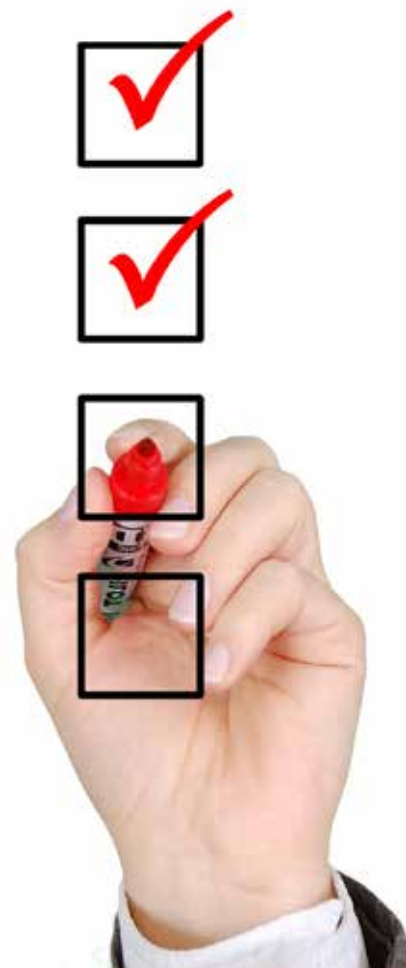
Jak dlouho trvá průměrná kontrola? A jak je časově náročné připravit se na kontrolu zemědělce?

U nás se pohybujeme okolo tři a tři čtvrtě hodiny. My se připravujeme v průměru dvě hodiny na jednu farmu.

Co dělají navíc farmy v ekologickém zemědělství oproti těm konvenčním (to, co není nařízeno/stanoveno zákonem)?

Sami si odebírají a hradí rozbor vzorků pro doložení splnění limitu, který je 0,01 mg/kg. Dobrovolně si snižují sklizňovou plochu (hlavně u obilovin) pro zajištění čistoty jejich produkce a vyloučení KON přehnojení a přestřiků POR. Vysazují zele-

né pásy k oddělení KON vlivů, pro zajištění welfare zvířat, na pastvinách budují a udržují místa přírodních úkrytů a výběhů. Budují a udržují tůně a přírodní napajedla, pokud užívají KON služby, musí čistit a vést evidence. Vše výše zmiňované však není povinností.

Zveme Vás k nahlédnutí do dalekého Mexika

Družstvo Tosepan je kultovní rozvojová, výrobní a obchodní organizace z horstev na hranici mezi Pueblou a Veracruzem ve východním Mexiku, které patří do tzv. biodiversity hotspots.

Můžete nám v krátkosti představit zemědělské výrobní družstvo, které zde zastupujete?

Z 5 zakládajících komunit se Tosepan do dneška rozrostl do 27 okresů ve státě Puebla a dalších 7 ve Veracruz, s 37 000 členy. Ekonomické aktivity, založené především na zemědělství, nepřímo prospívají 185 000 lidem, více než 30 % obyvatel severovýchodních regionů státu Puebla. Družstvo dnes obchoduje s pepřem, kávou a medem, vybudovalo vlastní cementárnu, stavební společnost a také vlastní finanční instituci, která poskytuje kromě úvěrů na výrobu i hypotéky a pojištění proti neúrodě. Tosepan má rozjetý segment ekoturistiky, bytové služby a vzdělávací systémy. 64 % partnerů jsou ženy, 78 % se hlásí k původnímu etniku.

Vlastnictví půdy je v režimu malého majetku, s průměrem 0,75 hektarů na člena družstva. Cílem Tosepanu je zlepšit kvalitu života členů prostřednictvím činností, které umožní udržitelný rozvoj jejich rodin, komunit a regionu obecně. Zároveň usiluje o to, aby partneři získali schopnosti a znalosti, aby mohli být zdrojem vlastního rozvoje. Hloubku vize skupiny nejlépe osvětluje fakt, že vedení Tosepanu má ve stanovách povinnost strategicky plánovat na 50 let dopředu.

Kdy družstvo vzniklo a za jakým účelem?

Sladký začátek kooperativního hnutí ze severovýchodní Sierry Puebla se datuje do roku 1977, kdy byla sepsána ústava první skupiny, a je spojený s cukrem. K založení družstva došlo na vrcholu vnitřní ekonomické krize, kdy hornatý venkov s malými producenty a s jejich prastarými technologiemi produkce nepatřil mezi intervenční zájmy federální vlády.

Družstvo bylo formalizováno v roce 1980 a vzniklo tak družstvo „Tosepan Titataniske“, což v jazyce nahuatl znamená „Společně zvítězíme“. Zakládající partneři

se rozhodli hledat řešení problému nedostatku základních produktů pro základní suroviny pro rodinnou stravu v organizaci nákupu. Lze říci, že start byl sladký, protože první činností, kterou podnikli, byl nákup cukru za nižší ceny. V těchto letech se kilogram cukru prodával za 12,00 pesos v místních obchodech, zatímco oficiální cena ve městech činila 2,15 pesos. Partnerům z prvních pěti komunit se díky příspěvku padesáti pesos podařilo shromáždit první kapitál, který postupně rostl až na měsíční objem 20 tun cukru, který se posléze v komunitách prodával za 3,00 pesos. Družstvo už rok po vzniku začalo prodávat kávu, jelikož zakládající členové měli všichni hektarová políčka s kávovníky, postupně přibývaly další plodiny, a poté služby pro vlastní členy, jako například uby-

pro velikost i synergický efekt při nákupu i prodeji, tedy obchod. Dnes však má družstvo daleko širší funkce i význam a stalo se skutečným pilířem znalostí, sociálních vazeb i organizace trhu v regionu. I přes geneticky a přírodně nesmírně bohatou oblast žije doposud velká část místních obyvatel v bídě. Členové družstva mají díky vlastní organizaci přístup ke vzdělání a zdravotním službám, zdravé stravě, levnému stavebnímu materiálu i k trhům, což se pomalu odráží na jejich socio-ekonomickém statutu.

Jaké jsou podmínky pro vstup do družstva?

Družstvo Tosepan rozlišuje mezi aktivními a přidruženými partnery. Aktivními partnery jsou ti, kteří „vytvářejí a udržují život

tování, z něhož vyvstal eko-hotel, pojištění a spoření, které dnes poskytuje kooperativní banka, lékárna, cementárna, škola, základní a střední škola a další. Dá se říci, že za vznikem družstva tak stojí výnosy z rozsahu, což je ekonomický termín

družstva Tosepan“. Tito členové se aktivně zapojují do jeho fungování a zájímají se o jeho směřování. Aktivně se podílejí na rozhodování, jsou v souladu s vnitřními předpisy družstva a mají právo využívat služeb pracovních programů, právo

na technickou pomoc a odbornou přípravu a právo na pojištění zemědělské produkce. Jejich nejdůležitější povinnost spočívá v účasti na měsíčních shromážděních místní komunity, kde se rozhoduje a diskutuje o komunitních a družstevních záležitostech. Aby někdo mohl vstoupit do organizace, musí - stejně jako ostatní aktivní členové - bydlet v jedné z komunit Severovýchodního pohoří a velikost jejich majetku nesmí překročit deset hektarů. Přijetí do organizace je odepřeno těm, kteří provádějí činnosti, které působí proti principům organizace, jako např. vykořisťování místních. Existuje však také požadavek, aby aktivní člen vykonával svou činnost založenou na rodinné práci a zaměřil své úsilí a příjmy na potřeby rodiny. To také naznačuje, že cílem produktivních nebo ekonomických aktivit partnerů musí být uspokojení základních potřeb jejich rodiny, nikoli zisk jako takový. Tyto podmínky, spolu s omezením velikosti pozemku, se jednoznačně shodují s filozofií udržitelného rozvoje, kterou družstvo prosazuje.

Na rozdíl od aktivních členů se přidružení partneri nemusí nutně ztotožňovat s posláním družstva a využívají pouze jednoho nebo dvou pracovních programů: prodej sklizně družstva Tosepan a nebo využití spořicího účtu ve finanční instituci Tosepan.

Jakým způsobem se obhospodařuje půda?

Na hnojení se používají zbytky plodin, které kromě obohacení půdy pomáhají chránit půdu před erozí, zejména v období prudkých dešťů. Použití rostlinného krytu

také umožňuje přenos živin do půdy, jako je dusík, vápník, fosfor, mangan, draslík a měď. Organické hmoty v půdě ji nejen obohacují o živiny, ale udržují v ní vlhkost a vzdušnost. V suchých časech zabírá vysychání půdy snížením ztráty vody odpařováním. Stejně tak údržba stromové vrstvy zajišťuje regulaci vodních toků.

Prvky věčného gradualismu lze spatřovat v organizačním růstu a udržitelném rozvoji, který družstvo prokázalo v různých fázích, vždy hledající inovace s ohledem na životní prostředí, kulturu, systematizace zkušeností a agroekologii. Důležitý je transfer vědomostí skrze pravidelná shromáždění Tosepan Titataniske, v proudě komunikace tam a zpět a rozvíjení systematické výměny zkušeností mezi zemědělci a experty.

Jaké plodiny pěstují? Využívají biologické ochrany rostlin? Pokud ano, jaké?

Na parcelách roste bok po boku 150 druhů rostlin a desítky zemědělsky využívaných plodin. Je třeba zmínit kávu, nové koření, skořici, makadam brakatinga, mamey sapote, cedr, banánovník, flemingie, bambus, kakao, vanilka, včetně druhů vanilia planifolia a vanilia pompona.

Kromě obrany půdy před erozí způsobenou větrem a deštěm, Tosepan využívá živých plotů, z bambusových pásů příčných ke směru větru a svahu země. Bambus se posléze používá na konstrukce nebo výrobky. Zejména na plantážích bio kávy jsou budovány příkopy, které umožňují zachycení odtokové vody a terásek, které podporují vstřebávání vody a brání proti erozi půdy.

Na parcelách dnes žije 180 divoce žijících druhů ptáků. Na svých parcelách členové družstva chovají domácí zvířata, zejména skot a drůbež. Systematicky družstvo podporuje pouze včelstva endemické včely bez žihadla *Melipona Beecheii*, v tradičních úlech z hlíněných nádob. Med je sbírán celoročně a družstvo z něj vyrábí vlastní kosmetickou řadu. Včelstva jsou důležitá pro opylování parcel a také pro produkci vanilky. Málokdo tuší, že jiné druhy včel vanilku opylovat neumí. A tak je vanilka, která pochází z Mexika, jinde na světě opylována ručně.

Mohl by se způsob hospodaření přirovnat k anglickému pojmu Agroforestry? Jaké výhody to farmářům přináší?

Ano, mohl. Farmáři říkají, že nejceněnější na parcelách je stín. Výrobní techniky používané na parcelách jsou diverzifikace produkce ve stínu a reprodukce endemických druhů v bylinném prostoru systému. Tosepan Titataniske aplikuje principy zvýšení biodiverzity jak nad, tak pod zemí. Tedy principem je, záměrné zvýšení produkce biomasy a obsahu organických látek v půdě při nízké hladině reziduí pesticidů a ztráty živin a vody a nastavení funkčních a komplementárních vztahů mezi jednotlivými složkami agroekosystému, při sekvenčním plánování a diverzifikaci plodin a živočichů s následným efektivním využíváním místních zdrojů.

Kde vyrábí konečné produkty a jak se dostanou na stůl konzumentům?

Konečné výrobky se zpracují ve sběrných centrech hned po sklizni. V principu

se dělí na lokální spotřebu, která používá jednodušší balení a je výrazně levnější, a na spotřebu národní, kdy se produkty odváží do Veracruz, Pueblu, Mexico City a na export. Družstvo je schopné produkty balit a zprocesovat je na finální výrobky. Před rokem se ve městě Cuetzalan otevřela kavárna Tosepan, která umí kávu naservírovat vlastními baristy. V České republice již máme dovozce, kteří naše produkty distribuují. Ve jménu Tosepanu však i nadále hledáme potenciální distributory kávy v Čechách i Evropě, která má úspěch i díky skvělé kombinaci ceny a kvality, či nového koření.

Proč se rozhodli pěstovat organickou kávu a koření?

Zatímco káva byla od 19. století významnou hospodářskou plodinou regionu, chilli patřilo do místní kuchyně od dob prvních obyvatel kmenů Totonaco a Nahuatl. Stejně tak jako nové koření, které na Jamajce poznal a do Evropy přivezl Kryštof Kolumbus. K pěstování organickým způsobem se družstvo dostalo z části samovolně, skrze přirozený postoj k používání kompostu a nechuť k nakupování chemikálií, a z části skrze rostoucí tržní signály, plynoucí z trhů fair trade a exportních příležitostí a s nimi spojenými požadavky zahraniční klientely. Produkty se dnes pěstují paralelně jak organicky, tak bez certifikace. Část necertifikované produkce je tak či tak organická, jen majitelé parcel nemají chuť nebo čas na papírování spojené s certifikací, nechtějí investovat do certifikačního procesu, a nebo si chtějí nechat zadní vrátka na použití chemikálií v případě

excesu toho či onoho plevele. Věříme, že při zachování rozumného vedení podpor a instruování není důvod pro dogmatické používání pouze organických postupů. Spíše je to o šetrné kombinaci a postupném nárůstu organické produkce s tím, jak roste efektivita organických přípravků a hnojiv. Tosepan dnes patří mezi největší producenty organického nového koření na světě s produkcí 900 tun. Organickou kávu dováží přes fair-trade dovozce GePa do Německa, ale také do Japonska i České republiky a na Blízký východ.

Nezávisle na tom, zdali je certifikována jako organická či nikoli, je však výhodou pěstování kávy v lese – fakt, že díky businessu s kávou vytváříte pracovní místa v uvědomělé, demokraticky řízené organizaci, která myslí na životní i sociální prostředí a její konzumaci tak zároveň zalesňujete kdysi odlesněné pastviny s malou výnosností. Spousta certifikací řeší férovost k lidem, ale to nestačí, pokud je výsledkem monokultura. Ptám se proto, zdali není jedním ze zásadních řešení dnešních problémů světa uvědomělá výroba potravin, která respektuje původní ekosystémy – a umí výrobky distribuovat?

Mají jakoukoliv podporu od Mexické vlády, popř. jiné podpory?

Tosepan není družstvem, které čeká na pomoc zvenčí. V DNA má touhu po autonomii, vždyť vzniklo kvůli potravinové soběstačnosti. Spíše se proto vládním podporám vyhýbá a vzhledem k potenciálním závazkům do budoucna i hrozbám, které od federální vlády čas od času plynou, například ve spojení s frackingem

v regionu a koncesemi pro zahraniční těžbu. Hlavní problém nastává s nedostatkem pracovního kapitálu po sklizních. Farmáři jsou vypláceni hned po odevzdání úrody, družstvo musí co nejrychleji produkci prodat a bez zásob kapitálu je nuceno si za vysoké úroky půjčovat pracovní kapitál z místních zdrojů. V roce 2016 se nám povedlo propojit financování družstva s belgickým fondem Alterfin, který umožnil Tosepanu získat výrazně levnější a jednodušší financování z etických fondů v Beneluxu. To bylo poprvé, kdy zahraniční entita dosáhla robustní aliance s Tosepanem a svět se tak ve větším měřítku začal dozvídat o této organizaci, ztracené v horstvech v Pueble a Veracruz. V roce 2017, i díky tomu propojení, vyhrála finanční větev Tosepanu – Tosepan Tomin – cenu za svůj program hypoték pro nízkopříjmové členy The European Microfinance Award v Lucembursku. Byla to velká satisfakce i pro nás v České republice. Vždyť stopy k tomuto mezinárodnímu průlomu vedou k českému projektu Community Inspiration, který do oblasti přivedl české dobrovolníky v projektu výuky angličtiny, kteří zde pobývali několik let a díky nimž zde dnes mluví několik tisíc místních obyvatel třemi jazyky, tedy anglicky, nahuatl či totonaco a španělsky. Původní českou stopou je projekt Mylen.com, který s Tosepanem už více než deset let i nadále spolupracuje a díky němuž došlo k propojení s Belgičany a v němž dnes nabíízíme Čechům inovativně spořit s kooperativou a zároveň odebírat jejich kávu.

Mladí ekologičtí zemědělci investují do moderních technologií

Zajeli jsme na ekologickou farmu mladého začínajícího zemědělce, který využil nabízené příležitosti a i přes hrozby, které jsou se zemědělstvím spjaty, se pustil do rozvoje farmy s využitím nejmodernějších technologií.

Prosím, představte nám Vaší farmu.

Zabýváme se chovem skotu. Naši farmu jsme založili v roce 1997 a jelikož se nám dařilo dobře a byla možnost, tak jsme se v roce 2009 přesunuli do větších prostor. Dnes máme 205 ha. Částečně v našem vlastnictví a částečně v pronájmu. Naším momentálním hendikepem je nedostatek orné půdy. Potřebovali bychom více, aby chom byli samostatní, co se týče slámy.

Já jsem vystudoval obor farmář a vzhledem k tomu, že mě ta práce bavila, tak jsem u ní zůstal a jsem za to rád. Samozřejmě velkou oporou a podporou je moje žena, která pracuje ve stejném oboru. A ve stejném oboru pracují i můj bratr s rodinou a díky tomu si můžeme vypo-máhat.

Kolik máte zaměstnanců?

Momentálně u nás pracuje 5 zaměstnanců. Ale uvidíme, zda to takto zůstane i do budoucna. Jelikož lidská síla je velmi drahá. A tak, jako i jinde, je zároveň těžké si dobré lidi udržet. I z toho důvodu, že nejsme obor, který by mohl dát vysoké platy. Stále máme v okolí firmy z jiného oboru, které jsou schopny nabídnout pracovní pozici s více penězi, a tak nám naše lidi přetahují.

A pak druhá věc je investice do modernizace strojů, které zastanou spoustu lidské práce.

Jaká plemena chováte?

Máme dvě plemena, a to Limousinský skot a Simmental skot. Momentálně nepřemýšlím o tom, že bychom se v budoucnu zaměřili na jiné plemeno.

Zpracováváte si maso nebo jej vyvážíte?

Všechna naše produkce jde na vývoz. Momentálně si nic sami nezpracováváme.

Jak nahlížíte na dotace? A využili jste nějaké?

Podle mého názoru jsou dotace prospěšné a některé věci by bez nich nešly, a nebo jen velmi těžší. Ne všechny dotace jsou však nastavené tak, aby opravdu napomohly v danou chvíli.

Hlavní problém vidím v byrokracii. Mnohdy tak složitá administrativa, se kterou se musíme vypořádat, nás odrazuje od toho, abychom se o dotace pokoušeli.

Například mladý začínající zemědělec, to mi přijde skoro nereálné. V dnešní době může začít v našem oboru podnikat pouze člověk, který například převezme již vybudovanou farmu a nebo má značnou hotovost. Jelikož na dotaci, i když ji získá, tak na její proplacení čeká velmi dlouho. A podotýkám, že nesmí udělat chybu, jinak je velká šance, že mu nebude vyplacena celá.

My jsme v minulosti využili Program rozvoje venkova, celkem 7 projektů. Díky nim jsme tady spoustu věcí zrekonstruovali. Například stodola a stáj stojí díky dotacím. Nyní bereme dotace jen malé, jelikož nám část vzalo CHKO a stále se snižují.

Zároveň se dostáváme k dalšímu problému, o kterém jsem již hovořil. Velmi náročné papírování. My máme účetní i daňového poradce a bez nich vím, že by vyřizování dotací bylo časově nereálné. Ale je to finančně dosti náročné. Všechno je třeba zaplatit předem.

Nyní máme zatížení 0,9 VDJ, což přináší hodně práce, když víme že průměr v Čechách se pohybuje okolo 0,53 VDJ na ha (pozn. red. například v Holandsku mají zatížení 1,7 na ha).

Co říkáte na precizní zemědělství? Pomohlo by Vám jeho kofinancování ze zdrojů SZP?

Precizní zemědělství jde dělat pouze částečně. Je to problém. Co chceme dělat na loukách?

Mnoho už jsme udělali – máme zde kamerový systém, který je tak přesný, že přes mobil poznám, kde se mi na pastvě přerušilo lanko ohradníku. Stroje se stále inovují, ale na to potřebujete zkušené pracovníky, které je těžké zaplatit, proto děláme i služby pro okolní farmáře.

Proč jste se daly do ekologie?

Naším hlavním důvodem, proč jsme se rozhodli pro ekologii, bylo finanční ohodnocení.

Jaký máte názor na agrolesnictví?

Z mého pohledu to nebude úplně jednoduché. Prvních 10 až 15 let to bude hezké, ale pak samozřejmě nastanou problémy s údržbou. Velmi často stačí větší bouřka a spousta stromů je na zemi a člověk to musí všechno uklízet. Na druhou stranu je to dobré vůči erozi, bude to do budoucna držet vláhu. Ale už nyní nemáme lidi, kdo to zaplatí.

FARMÁŘSKÉ LISTY

Použité zkratky odborných označení a názvů organizací:

ABK – Antibyrokratická komise

ANC – Areas with Natural Constraints

COPA COGECA GEOPA – je skupina, která zastřešuje organizace zemědělských zaměstnavatelů v Evropské unii

ČMSZP – Českomoravský svaz zemědělských podnikatelů

ČSCHMS – Český svaz chovatelů masného skotu

CHKO – Chráněná krajinná oblast

EZ – ekologické zemědělství

GMO – geneticky modifikovaný organismus

KAZV – Krajská agentura pro zemědělství a venkov

KON – konvenční zemědělství

KPZ – komunitou podporované zemědělství

LFA – méně příznivé oblasti pro zemědělskou produkci

LPIS – systém evidence užívání půdy pro zemědělské dotace

MAS – místní akční skupina

MZe – Ministerstvo zemědělství

NS MAS – Národní síť místních akčních skupin

PGRLF – Podpůrný garanční rolnický a lesnický fond

POR – příprava na ochranu rostlin

PRV – Program rozvoje venkova

SZIF – Státní zemědělský intervenční fond

SZP – Společná zemědělská politika

SZPI – Státní zemědělská a potravinářská inspekce

SVS – Státní veterinární správa

TTP – trvale travní porost

ÚKZUZ – Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský

VDJ – Velká dobytčí jednotka

Seznam rozhovorů:

- Strana 2: Jak ČMSZP podporuje BIO výrobu?
- Strana 4: Nemáme žádný plán „B“.
- Strana 6: Bylo by fajn, kdyby přibýlo lidí, kterým není jedno, co jedí.
- Strana 9: Mateřská škola Kopidlno připravuje jídla z biopotravin.
- Strana 10: Neustále se snažíme zlepšovat: „Kvalita není náhoda, je to výsledek značného úsilí.“
- Strana 11: Preferoval bych domácí prodej ze dvora, a to i ve stylu KPZ.
- Strana 12: Hospodaření na Šumavě je krásné i náročné zároveň.
- Strana 13: Pacientem lékaře je člověk, pacientem zvěrolékaře je zvíře a pacientem rostlinolékaře je rostlina.
- Strana 15: BIO nebo neBIO?
- Strana 16: Rozdíly legislativních požadavků na konvenční a ekologické zemědělství.
- Strana 17: Zveme Vás k nahlédnutí do dalekého Mexika.
- Strana 20: Mladí ekologičtí zemědělci investují do moderních technologií

FARMÁŘSKÉ LISTY

Zpravodaj Českomoravského svazu zemědělských podnikatelů

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

Vydává ČMSZP, Slezská 7, 120 00 Praha 2

Kontakt:

Ing. Karolína Menclová, ředitelka

Tel.: +420 227 010 354

E-mail: info@cmszp.cz

web: www.cmszp.cz

Použité fotografie jsou majetkem archivu ČMSZP, volně dostupných databází, nebo z archivů majitelů farem.

Vydávání periodika je v roce 2019 podpořeno dotací z Ministerstva zemědělství v rámci projektu Farmáři.